

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARI SONUCUNDA OLUŞAN SİGORTA YARDIMLARINDAN ÖLÜM GELİRİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Abdurrahman Benli⁶/ Suat Uğur⁷/ Nurdan Bana⁸

Özet

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kanununa göre, sigortalının ölümü beraberinde çeşitli uygulamaları getirecektir. Ölümün gerçekleşmesi, ölüm gelirini oluşturacaktır. Bu hususun çeşitli yönleri bulunmaktadır. Kısa vadeli sigorta kollarından olan sürekli iş göremezlik geliri alırken ya da iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı meydana gelen ölüm, sigortalıdan ziyade geride kalan hak sahiplerinin beklentileri açısından önem arz etmektedir. Hak sahiplerinin beklentisi kanunun izin verdiği ölçüde karşılanacaktır. Kanunun ilgili maddelerinde ve Sosyal Sigorta işlemleri yönetmeliğinde sigortalının hayatını kaybetmeden önce aldığı sürekli iş göremezlik geliri ve hayatını kaybettikten sonra yakınlarının alacağı ölüm geliri eş, kız, erkek ve malul çocuklar ile anne ve baba yönünden irdelenmesi dikkate değer bir husustur. Bu çalışmada, ölüm geliri ve uygulaması ilgili kanun ve yönetmelik açısından değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler; Ölüm geliri, Hak Sahipliği, İş kazaları ve Meslek Hastalıkları.

THOUGHTS ON DEATH INCOME AS AN INSURANCE BENEFIT IN THE CASES OF OCCUPATIONAL ACCIDENTS AND OCCUPATIONAL DISEASES

Abstract

According to the Social Insurance and General Health Insurance Law No. 5510, the death of the insured will bring along various practices. The realization of death will constitute the death income. There are several aspects to this issue. While receiving permanent incapacity income, which is one of the short-term insurance branches, or death due to work accidents and occupational diseases, it is important for the expectations of the beneficiaries rather than the insured. The expectations of the rights holders will be met to the extent permitted by law. In the relevant articles of the law and in the Social Insurance procedures regulation, it is noteworthy that the permanent incapacity income received by the insured before his death and the death income that his relatives will receive after his death are examined in terms of spouse, daughter, son, disabled children, and mother and father. In this study, death income and its application are evaluated in terms of related laws and regulations.

Key Words; Death Income, Entitlement, Occupational Accidents and Occupational Diseases

⁶ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ORCID No: 0000-0002-0756-7339, abenli@sakarya.edu.tr

⁷ Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ORCID No: 0000-0001-8009-6361, suatugur@comu.edu.tr

⁸ Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ORCID No: 0000-0003-0199-5145, y196005014@sakarya.edu.tr.

1. Giriş

Ölüm geliri, 5510 sayılı sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası kanununa göre kısa vadeli sigorta kollarından olan iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortasından ilgili sigortalının hak sahiplerine verilen bir ödemedir. Şüphesiz, iş kazaları ve meslek hastalıklarına bağlı olarak sürekli iş göremezlik geliri almakta iken hayatını kaybeden sigortalıların hak sahiplerine bağlanan ölüm geliri, geride kalanlar açısından önem taşımaktadır. Çünkü, sigortalının hayatta iken aldığı sürekli iş göremezlik geliri vefatı ile gelir kaybına uğrayan aile üyeleri için bir güvence olmaya devam edecektir. Ölüm geliri, koşullara göre eş, çocuklar, anne ve babayı kapsayan bir uygulamadır ve yaşayanlar için süreklilik söz konusudur. Gerçekten de hak sahipliği bağlamında bakıldığında gelirin ödenmeye devam edilmesi beklentisi içinde olanlar açısından önem arz ettiği gayet açıktır. Bu çalışmada, öncelikle ölüm kavramı ele alınmış beraberinde ölüm geliri kavramına değinilmiştir. Devamında hak sahipliği, yapılan yardımlar ve oranları eş, çocuklar ayrıntılı olarak, anne ve babanın durumu ele alınmış, ölüm geliri bağlanmayacak haller vurgulanmıştır. Bununla birlikte, ölüm geliri ile ilgili olarak kurum tarafından yayınlanan genelgelere değinilmiş, evlenme ve cenaze ödenekleri uygulamaları değerlendirilmiştir.

2. Ölüm

Gerçek kişiliği sona erdiren hukuki bir olay olan ölüm ile bu kapsamdakilerin kişilik ve kişiliğe bağlı hakları sona erer (Kalabalık, 2020: 318). Ölüm, sosyal güvenlik bakımından ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen ve “geçimleri sigortalı tarafından sağlananlar açısından güvence altına alınması gereken” ve “üstelik, kısa vadeli sigorta kolları ile malullük risklerinden ayrımlı olarak gerçekleşmesi kesin olan” bir risktir (Güzel, vd., 2021: 646). Arıcı’ya göre ise, “Ölüm, sosyal güvenlik bakımından fizyolojik değil sosyo-ekonomik bir risktir.” (Arıcı, 2022: 414). Nitekim, sigortalının vefatı ile sosyal güvenlik kurumunun sağladığı garanti sona ermemekte, sigortalının sağlığında geçindirmekle yükümlü olduğu ve sigortalının ölümü ile geliri azalacak olan hak sahiplerine koruma garantisi sağlamaya devam ettiği bir uygulamadır (Alper, 2020: 300).

Kaçınılmaz bir son olarak görülen ölümün gerçekleşmesi ile sürekli gelir kaybına uğrayan geride kalanlara destek olacak şekilde yardım yapılması aile üyelerinin güvence altında olmalarını sağlayacak bir ortamı hedeflemektedir. Çünkü, sigortalının ölümü halinde geride kalan yakınları sürekli bir gelir kaybına uğrayacaklardır. Bu bakımdan sigortalının desteği ile hayatlarını sürdüren geride kalanlara dayanak olacak şekilde gelir aktarımı sürdürülmelidir. Böylece, geçimi sigortalı tarafından sağlanan aile üyelerinin gelecekleri güvence altına alınmış olacaktır (Tuncay ve Ekmekçi, 2021: 567).

Aslında, Sosyal Güvenlik Hukuku açısından ölüm vakası iki ayrı sigorta kolunda karşımıza çıkmaktadır. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması ile ilgili koşullar, kısa vadeli sigorta dalları kapsamında

iş kazası ve meslek hastalığı sigortasında düzenlenirken (SSGSSK m. 16/1-c, 20), ölüm sigortası açısından da sosyal sigorta edimini gerektiren bir olgu olduğu için koşulların mevcut olması halinde hak sahiplerine iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölüm halinde ölüm sigortasından da aylık bağlanacak, ancak gelir ve aylıkların birleşmesine göre işlem yapılacaktır. Buna karşılık sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı dışında herhangi bir nedenle ölümü halinde ise hak sahiplerine yapılacak yardımlar hakkında sadece ölüm sigortası hükümleri uygulanacaktır (SSGSSK m. 32-37) (Caniklioğlu ve Kovancı, 2022: 467). Bu da uzun vadeli sigorta hükümleri kapsamında değerlendirilmiş olacaktır.

3. Ölüm Geliri

Ölüm geliri, hak sahipleri için bir anlam ifade etmektedir. Bu husus 5510 sayılı kanun öncesinde de gündemini korumuştur (Caniklioğlu, 2006: 50-92; Balcı, 2011: 147-154). Aslında, ölüm geliri; sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ya da iş göremezlik geliri almakta iken hayatını kaybetmesi sonucunda sigortalının hak sahiplerine bağlanan gelirdir. 5510 sayılı kanunun 3. Maddesinin tanımlar kısmınının 16. fıkrasında “Gelir: İş kazası veya meslek hastalığı halinde sigortalıya veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine, yapılan sürekli ödemeyi” tanımlarken, Şakar’a göre, sosyal gelir niteliğindeki parasal yardıma ölüm geliri denilmekte (Şakar, 2014: 210) ve Sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması ölüm geliri olarak adlandırılmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2021: 446).

Açıkçası, Sürekli iş görmezlik geliri almakta iken vefat eden sigortalının hak sahiplerine bağlanacak gelir açısından ölen sigortalının meslekte kazanma gücünün yüzdesi önem arz etmektedir (Balcı, 2019: 105-107). 5510 sayılı yasanın 19. maddesinde (değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/12 md.) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve engellilik nedeniyle Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden Kurum Sağlık Kurulunca meslekte kazanma gücü en az %10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı, sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanır⁹.

⁹ Son değişik uygulama örneği olarak, “**Ek Madde 18- (Ek: 11/5/2018-7143/23 md.)** Kurumca bu Kanun ve ilgili mevzuat uyarınca gelir ve aylık ödemesi yapılanlara, bayramın içinde bulunduğu ayda gelir ve aylık alma şartıyla, Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı’nda 1.100’er TL tutarında bayram ikramiyesi ödenir. Birinci fıkrada belirtilen ödemenin yapılmasında; a) İş kazaları ve meslek hastalıkları sigortasından sürekli iş göremezlik geliri almakta olanlara, gelir bağlanmasına esas olan sürekli iş göremezlik derecesi oranı, b) Hak sahiplerinin hisseleri oranı, c) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerden, ölümü iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmayanların hak sahiplerine, sigortalıya gelir bağlanmasına esas olan sürekli iş göremezlik derecesi üzerinden hak sahiplerinin hisseleri oranı, ç) Yabancı ülkelerle akdedilen sosyal güvenlik sözleşmeleri uyarınca kısmi gelir veya aylık alanlara, ülkemiz mevzuatına tabi olarak geçen prim ödeme gün sayılarının, sosyal güvenlik sözleşmesine göre nazara alınan toplam prim ödeme gün sayısına olan oranı, esas alınır. Birden fazla dosyadan gelir ve aylık alanlara en fazla ödemeye imkân veren bir dosya üzerinden ödeme yapılır. Bu madde kapsamında yapılan ödemeler evlenme ödeneği hesabında dikkate alınmaz. Bu madde kapsamında yapılan ödemelerden kesinti yapılamaz ve bu ödemeler haczedilemez. Yersiz yapıldığı

Bununla birlikte, Tuncay ve Ekmekçi'ye göre, “sigortalının hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığından gelir bağlanabilmesi için bazı hallerde ölümün İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları nedeniyle olması dahi aranmamıştır. Gerçekten, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları sonucu uğradığı meslekte kazanma gücü kaybı nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri alan sigortalı, daha sonra İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları dışında bir nedenle ölmüş olsa dahi, hak sahiplerine İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları halinde sigortalının meslekte kazanma gücü kaybının %50'nin üzerinde olup olmamasına göre değişen miktarda gelir bağlanır” (Tuncay ve Ekmekçi, 2021: 447).

Dahası, sürekli iş göremezlik derecesi %50'nin altında olup ölüm geliri bağlanamayanlar için SSIY'nin Geçici Madde 36'da durum açıklığa kavuşturulmuştur. “(Ek:RG-5/12/2017-30261) (1) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü % 50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken, Kanunun yürürlük tarihinden önce ölen ve ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmaması nedeniyle hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmamış sigortalıların almakta olduğu sürekli iş göremezlik gelirinin, Kanunun yürürlük tarihine kadar aylık artışlarıyla güncellenmiş tutarı, Kanunun 34 üncü ve 97'nci maddesi hükümlerine göre hak sahiplerine gelir olarak bağlanır.” denilmek suretiyle bu kapsamda, hak sahiplerinin 5/12/2017 tarihinden sonra söz konusu haktan yararlanmak için sosyal güvenlik il müdürlüklerine talepte bulunmaları durumunda gelir bağlama işlemleri sonuçlandırılacağı belirtilmiştir (www.sgk.gov.tr).

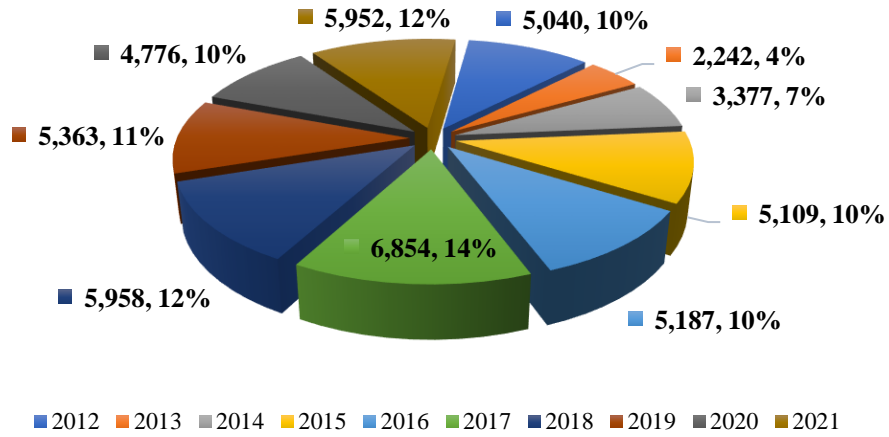
4-a sigortalısı için ölüm geliri bakımından prim şartı bulunmamaktadır. Ancak 4-b sigortalısının hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için vefat eden kişinin hiçbir prim vs. borcunun bulunmaması gerekmektedir. Bu husus, “sigortalılar arasında özellikle iş kazası ve meslek hastalığı riski nedeniyle bağlanan gelir açısından böyle bir ayrımın yapılması isabetli olmamıştır” denilerek eleştirilmiştir (Güzel, vd., 2021: 420).

Sosyal güvenlik sisteminin gerekli gördüğü bütün koşulları yerine getirenler açısından bakıldığında, aşağıdaki grafikler yardımı ile 4-a sigortalıları ve 4-b sigortalılarının hak sahiplerine tarım ve tarım dışı olmak üzere 2012 ile 2021 yılları arasında ulaştırılan ölüm geliri yüzde ve değer dağılımlarını görmek mümkündür.

Grafik 1: 4-a Kapsamında Ölüm Gelirinin Yıl Bazında Yüzde ve Değer Dağılımı

---

anlaşılan ödemeler, ilgilinin varsa almakta olduğu gelir veya aylıklarından %25 oranında kesilmek suretiyle, yoksa genel hükümlere göre geri alınır. Bu madde kapsamında yapılacak ödemeleri karşılamak amacıyla gerekli olan tutar, yazılı talebe istinaden ayrıca fatura aranmaksızın Hazinece Kuruma ödenir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile ödeme tarihlerini belirlemeye Kurum yetkilidir” denilmektedir.

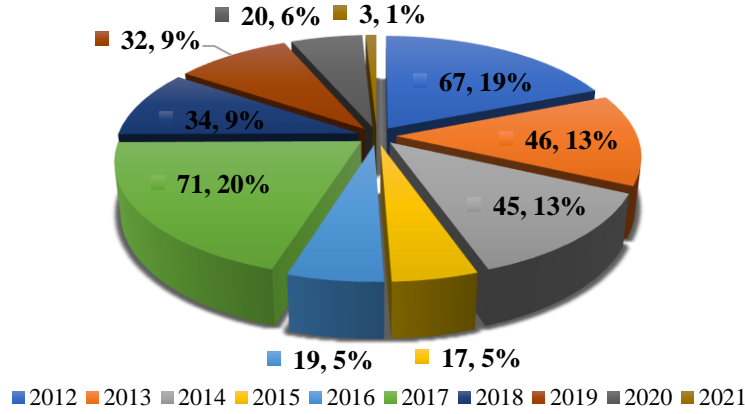
Kaynak: SGK Yıllık İstatistikleri, 2012-2021

Öncelikle, 4-a Kapsamında bulunan sigortalıların ölüm gelirinin 2012-2021 yılları itibariyle yüzde ve değer dağılımını grafikli de görebilmek mümkündür.

Grafik 1’de 2012- 2021 yılları arasında yıl içinde ölüm geliri bağlanan hak sahiplerinin sayıları ve yüzdesel oranlarına yer verilmiştir. Yıllara ait veriler incelendiğinde, en yüksek ölüm geliri bağlama döneminin %14’lük dilimle 2017 yılında gerçekleştiği ve 6.854 sigortalı hak sahibine gelir bağlandığı görülmektedir. 2018 yılı ise 5.958 (%12) hak sahibini oluşturmaktadır. En düşük oranın 2013 yılında 2.242 (%4) hak sahibine yapılan ödeme ile gerçekleşmiştir. 2014 yılında ise 3.377 (%7) sigortalı hak sahibine gelir bağlanmıştır. Bu yıllardaki rakamlar dikkate alındığında 2012-2021 yılı ortalamasının gerisinde olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan aşağıda, Grafik 2’de 4-b Tarım kapsamında yer alan veriler incelendiğinde, en yüksek gelirin %20’lik dilimle 2017 yılında 71 hak sahibine ölüm geliri bağlanmıştır. Daha sonra %19’luk oran ve 67 hak sahibi ile 2012 yılında gerçekleşmiştir. 2012-2021 dönemi arasında yıl bazında en düşük gelir bağlama oranının %1 ile 2021 yılında olduğu görülmektedir.

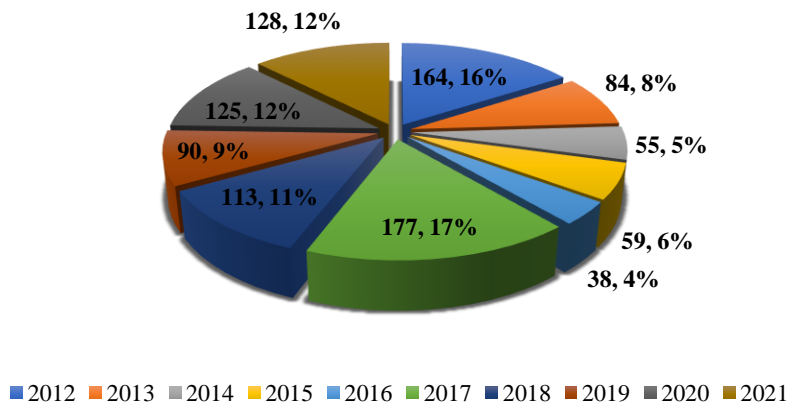
Grafik 2: 4-b (Tarım) Kapsamında Ölüm Gelirinin Yıl Bazında Yüzde ve Değer Dağılımı

Kaynak: SGK Yıllık İstatistikleri, 2012-2021

Bununla birlikte, Grafik 3'te 4-b Tarım kapsamı dışında yer alan hak sahiplerine bağlanmış olan ölüm gelirin 2012-2021 dönemine ait verilerine yer verilmiştir. Bu veriler incelendiğinde, en yüksek ölüm geliri bağlama oranının 4-a tarım kapsamında gelir bağlananlar benzer şekilde 2017 yılında gerçekleşmiştir. Ancak bu yıl %17'lik oranla 177 hak sahibine ölüm geliri bağlanmıştır. 2017 yılını takiben bir diğer yüksek oran ise %16 ve 164 hak sahibi ile 2012 yılına aittir. En düşük ölüm gelirin 2016 yılında gerçekleşmiştir. Bir diğer düşük oran ise %4 ve 59 hak sahibi bakımından 2015 yılındadır.

Grafik 3: 4-b (Tarım hariç) Kapsamında Ölüm Gelirin Yıl Bazında Yüzde ve Değer Dağılımı

Kaynak: SGK Yıllık İstatistikleri, 2012-2021

Bu rakam ve oranların hem 4-a sigortalıları hem de 4-b tarım ve tarım dışı sigortalıları olmak üzere bir fikir verdiği, yıllar itibariyle 4-a sigortalılarının sayısının 4-b'ye oranla daha fazla olduğu ortadadır.

Bu arada, 4-a ve 4-b sigortalılarının aralarındaki nüansa da dikkat etmek gerekir. Yani, ölüm gelirinin bağlanması bakımından ölen sigortalının sigortalılık süresi veya prim gün sayısı gibi şartları taşıması gerekmediği gibi, açıkçası işe girdiği ilk gün iş kazası sonucu ölen sigortalının geride bıraktığı hak sahiplerine de ölüm geliri bağlanmaktadır. Açıkçası, iş kazasına uğrayan sigortalı kendi adına bağımsız çalışan sigortalı ise, hak sahiplerinin genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin bir borcunun bulunmaması gerekmektedir. İlave, 5510 Sayılı SSGSS kanununa göre, “Tarım ve orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz çalışanlar sigortalı sayılırlar. Bunlar için de kısa vadeli sigorta kolları bakımından sadece İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları sigortası hükümleri” uygulanacaktır (Balcı, 2019: 96-97; Karaahmetoğlu, 2021: 234).

İş kazası ve meslek hastalığından ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması veya toptan ödeme yapılması 5510 sayılı Yasanın 16 ve 20’nci maddelerinde düzenlenmektedir. Burada önem arz eden husus hayatını kaybeden sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanmasıdır. Bu durum, SSİY’ de ve “halk arasında” (Soy, 2020: 99) ölüm geliri olarak kullanılır.

Bununla birlikte, ölüm geliri ile ilgili hususlar **SSİ Yönetmeliğinin** 42. Maddesinde açıkça ifade edilmektedir.

“(1) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen sigortalının hak sahiplerine, ölüm geliri bağlanır.

(2) Hak sahibi olma şartlarının belirlenmesi, ölüm geliri bağlanması için istenecek belgeler, ölüm gelirinin başlangıcı ve kesilmesi yönünden, bu Yönetmeliğin ölüm aylığına ilişkin 60, 61 ve 62’nci madde hükümleri uygulanır.

(3) Sürekli iş göremezlik geliri almakta iken (Ek ibare:RG-18/8/2021-31572) veya tedavisi devam etmekte iken ölen sigortalıların ölüm sebebini bildiren ve ilgili makamlarca düzenlenen onaylı ölüm tutanağı, ölü muayene zabıt varakası, otopsi raporu veya doktor raporu gibi belgelerin temininin imkânsız olduğu hâllerde, sigortalının ölümünden önce sürekli iş göremezliğine esas iş kazası veya meslek hastalığı dışında başka bir kaza geçirip geçirmediği ya da başka bir hastalığa yakalanıp yakalanmadığının mahallinde tahkiki sosyal güvenlik (Değişik ibare: RG-21/8/2013-28742) denetmenleri aracılığıyla yaptırılır. Ancak sigortalının kesin ölüm sebebine ilişkin karar, bu belgeler ile sigortalının dosyasının tetkiki sonucunda Kurum Sağlık Kurulunca verilir.

(4) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu, meslekte kazanma gücünü; a) Yüzde 50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölen ve ölümü iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmayan sigortalının almakta olduğu sürekli iş göremezlik geliri, b) Yüzde 50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli

iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölen ve ölümü iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olan sigortalı için, Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasına göre yeniden hesaplanan geliri, c) Yüzde 50 veya daha fazla oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığına bakılmaksızın Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasına göre yeniden hesaplanan geliri, Kanunun 34 üncü madde hükümlerine göre hak sahiplerine bağlanır.

(5) Bu maddenin 4'üncü fıkrasının (a) bendine göre hak sahiplerine bağlanacak gelirler, sigortalının sürekli iş göremezlik derecesi esas alınarak hesaplanır. Sigortalının gelirlerinde yapılan artırım ve indirimler dikkate alınır”.

Ölüm geliri geride kalan hak sahiplerinin hayatlarına katkı yapan bir güvence biçimidir ve ölüm gelirinden sadece iş kazası, meslek hastalığı sonucu ölenlerin değil aynı zamanda sürekli iş göremezlik geliri almaktayken vefat edenlerin hak sahipleri de yararlanmaktadır.

Nihayetinde ölüm geliri, sosyal sigortalar, işverenin sorumluluğu ve evrensel programlar dahilinde değerlendirildiğinde açıkçası bir sosyal koruma olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰ (Karadeniz, 2012: 28).

¹⁰ Güncel bir uygulama için bkz. “Maden kazasında ölen tüm madencilerin hak sahiplerine, ölüm geliri de bağlanacak. Aynı anda hem ölüm aylığı hem ölüm geliri bağlananlar, yüksek olanın tamamını, düşük olanın ise yarısını alacaklar. Örneğin, madencinin eşi için 5000 TL ölüm aylığı, 4.500 TL ölüm geliri hesaplanmışsa ölüm aylığının tamamı olan 5000 TL + ölüm gelirin yarısı olan 2.250 TL bağlanacak. 27.10.2022, <https://www.haberturk.com/seyhit-madencilerin-ailelerine-destek-kapsami-genisliyor-3533048-ekonomi> ; Diğer yandan, “Coronavirüs nedeniyle hayatını kaybeden ve çaldığı yan flüt ile hafızalara kazınan Genel Cerrah Doktor Salih Cenap Çevli'nin ailesine Türkiye'de ilk kez Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından ölüm geliri bağlanması” da dikkat çeken bir uygulama olarak görülmektedir (<https://www.meslekhastaligi.net>). Bununla birlikte, corona virüs meslek hastalığı kabul edildiğinden dolayı hayatını kaybeden Dr. Muharrem İdiz'in ailesine ölüm geliri bağlanması da bir diğer örnek olarak görülmektedir (<https://saglikdunyasidergisi.com>). 2014/29 Genelgeden hareketle (SGK Emeklilik hizmetleri genel müdürlüğü). Başka bir örnek: “Sigortalı Soma maden kazasında vefat etmiş olup geride hak sahibi olarak bir eş iki çocuk ve 65 yaşından küçük anne bulunmaktadır. Sigortalının eşi ve çocuklarına ölüm geliri ve aylığı bağlanarak yüksek olanı tamdan, az olanı yarımdan ödenecektir. Anneye, 65 yaşından küçük olduğundan ve eş ile çocuklardan dolayı artan hisse bulunmadığından ölüm geliri ve aylığı bağlanmayacaktır. Annenin yaşının 65'in üstünde olması halinde ölüm geliri ve aylığı da bağlanabilecektir”.

4. Hak Sahipliği ve Hak Sahiplerine Yapılan Yardımlar

Her şeyden önce, hak sahibi ifadesi ile kimlerin kastedildiğinin tespit edilmesi önem arz etmektedir (Bingöl, 2020: 84). Kuşkusuz, hak sahipliği ölüm ile meydana çıkan bir husustur (Balcı, 2019: 65.; Korkusuz, ve Uğur, 2022: 279). “Hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması için taşınmaları gereken koşullar aynıdır. 5510 sayılı kanunun 34. maddesine göre belirlenir.” (Balcı, 2019: 105). 5510 sayılı SSGSS kanununun 3. maddesinde Hak sahibi olarak “Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babasını” vurgularken İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda hayatını kaybeden sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması, evlenme ve cenaze ödenekleri hususu ise kanunun 20. maddesinde ifade edilmektedir.

Hak sahibi eş, ölüm tarihinde sigortalı ile aralarında yasal evlilik bağı bulunan eştir. Dolayısıyla sigortalının boşandığı eşi, dini nikâh ile evli olduğu ya da fiili birliktelik yaşadığı kişiler hak sahipleri arasında nitelendirilmemektedir. Hak sahibi olan eşin 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olması ya da yabancı bir ülke mevzuatına tabi olarak çalışması ile sosyal güvenlik kurumlarından herhangi bir aylık ya da gelir alıyor olması kendisine ölüm geliri bağlanmasına engel oluşturmaz. Ancak bu gibi haller bağlanacak ölüm gelirin miktarını azaltmaktadır. Dahası bu husus dul eşe tanınan bir ayrıcalıktır (Tuncay-Ekmekçi, 2021: 447).

20. madde ilk olarak açıkça “İş kazası veya meslek hastalığına bağlı nedenlerden dolayı ölen sigortalının hak sahiplerine, 17. madde¹¹ gereğince tespit edilecek aylık kazancının %70'i, 55. maddenin ikinci fıkrasına göre güncellenerek 34. madde hükümlerine göre gelir olarak bağlanır” hükmünü ifade etmektedir.

Devamında, “İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 veya daha fazla oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığına

¹¹ 5510 sayılı kanunda “Ödenek ve gelirlere esas tutulacak günlük kazanç” başlığı altında Madde 17’de (Değişik birinci fıkra:15/4/2021-7316/9 md.) İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde verilecek ödeneklerin veya bağlanacak gelirlerin hesabına esas tutulacak günlük kazanç; iş kazasının olduğu, meslek hastalığında ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki aydaki son üç ay içinde; analık ve hastalık halinde ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki aydaki 80 inci maddeye göre hesaplanacak prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, iş göremezliğin başladığı tarihten önceki son bir yıl içerisinde 180 günden az kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olanlara hastalık ve analık halinde ödeneğe esas tutulacak günlük kazanç, iş göremezliğin başladığı tarihteki günlük prime esas kazanç alt sınırının iki katını geçemez. On iki aylık dönemde çalışmamış ve ücret almamış olan sigortalı, çalışmaya başladığı ay içinde iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrarsa verilecek ödeneklerin veya bağlanacak gelirlerin hesabına esas günlük kazanç; çalışmaya başladığı tarih ile iş göremezliğinin başladığı tarih arasındaki sürede elde ettiği prime esas günlük kazanç toplamının, çalıştığı gün sayısına bölünmesi suretiyle; çalışmaya başladığı gün iş kazasına uğraması halinde ise aynı veya emsal işte çalışan benzeri bir sigortalının günlük kazancı esas tutulur.” demek suretiyle bu husus belirtilmektedir.

bakılmaksızın birinci fıkraya göre belirlenen tutar, 34. madde hükümlerine göre hak sahiplerine gelir olarak bağlanır. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmaması halinde sigortalının almakta olduğu sürekli iş göremezlik geliri, 34. madde hükümlerine göre hak sahiplerine gelir olarak bağlanır.” açıklamaları yer almaktadır.

Buradan hareketle bakıldığında, “sosyal güvenlik, hukuk düzeni tarafından korunan ve hak sahibine bu korunmadan yararlanma yetkisi veren menfaat olma özelliğini” (Aydın, 2009: 88) sağlayan bir yararlanma biçimidir. 5510 öncesinde olduğu gibi sonrasında da hak sahiplerine yapılan ödemeler zaman zaman TBMM’de de tartışma konusu da olmuştur¹².

¹² “22. Dönem 3. Yasama Yılı 124. Birleşim 02 Temmuz 2005 Cumartesi, Sayın milletvekilleri, Anayasamızın 60’ıncı maddesinde "herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar" hükmüne yer verilerek, sosyal güvenlik hakkı anayasal güvence altına alınmıştır. Bugün itibariyle, ülkemizin en büyük sosyal güvenlik kuruluşu olan Sosyal Sigortalar Kurumu, 4 197 000’i emekli, dul ve yetim, 6 321 000’i aktif sigortalı ve bunların aile fertleri olmak üzere yaklaşık 35 000 000 insanımıza hizmet vermektedir. Kurumun verdiği sigorta hizmetlerinin başında, aktif sigortalılık çalışması sonunda 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda öngörülen şartların yerine getirilmesi halinde aylık bağlanması gelmektedir. Ayrıca, çalışma döneminde iş kazasına uğrama ya da meslek hastalığına tutulma sonucunda da sigortalılara gelir bağlanmakta, bu şekilde aylık ve gelir bağlanan sigortalıların ölümleri halindeyse bunların eş, çocuk ve ana babalarına ölüm geliri bağlanmaktadır. Sayın milletvekilleri, bugün itibariyle, Sosyal Sigortalar Kurumundan 708 532 eş, 453 880 çocuk, 13 374 ana, 5 472 baba olmak üzere, toplam 1 181 258 kişi, hak sahibi olarak ölüm geliri ve aylığı almaktadır. Gelir ve aylık alan 453 880 çocuğun 347 677’si, oransal ifadeyle yüzde 76’lık kısmı, hak sahibi kız çocuklarından oluşmaktadır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun hak sahibi kız çocuklarına ölüm geliri ve aylığı bağlanmasına ilişkin 23 ve 68 inci maddelerinde şu şartlar ifade edilmektedir: Yaşları ne olursa olsun evli olmaması, evli olmakla beraber sonradan boşanması veya dul kalması, sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak çalışmaması, buralardan, yani, sosyal güvenlik kurumlarından gelir veya aylık almaması şartlarıyla ölüm geliri veya aylığı bağlanacağı hükümleri bulunmaktadır. Bu hükümler, 506 sayılı Kanunda 21 Haziran 1973 tarihli ve 1753 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle getirilmiştir. Söz konusu hükümler içerisinde yer alan "buralardan, yani, sosyal güvenlik kurumlarından gelir veya aylık almayan" ibaresi, başlangıçta kız çocuklarının, hem kendi çalışmalarından hem de hak sahibi olarak eş, çocuk, ana ve babalarından dolayı sosyal güvenlik kurumlarından aylık almamaları şeklinde uygulanmış; bu uygulama, 1981 yılında münferit bir yargı kararına dayanılarak değiştirilmiş ve yalnızca kendi çalışmalarından dolayı sosyal güvenlik kurumlarından aylık almama şeklinde uygulanmaya başlamıştır. 1981 yılından Ağustos 2003 tarihine kadar yapılan bu uygulama dahilinde, kendi çalışmalarından dolayı aylık alan kız çocuklarına ölüm aylığı bağlanmamış, sosyal güvenlik kurumlarından ölen eş, çocuk, ana ve babalarından dolayı hak sahibi olarak aylık alan kız çocuklarına kurumca ölüm aylığı bağlanmış ve ödenmiştir. Kurum tarafından 1981 yılı ile Ağustos 2003 arasında yapılan bu uygulamaya ilişkin teftiş raporu ve kurumun hukuk ve teftiş kurullarının da iştirakiyle ihtilaf ortaya çıkmış, Ağustos 2003’ten sonra kız çocuklarına aylık bağlamayla ilgili uygulama, başlangıçta, yani, 1973-1981 arasında yapılan uygulama şeklinde değiştirilmek suretiyle hem kendi çalışmalarından hem de hak sahibi olarak sosyal güvenlik kurumlarından aylık almayan kız çocuklarına aylık bağlanması yoluna gidilmiştir. Sayın milletvekilleri, kız çocuklarına aylık bağlanması şartıyla ilgili ortaya çıkan ihtilaf sonrasında, 6 Ağustos 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4958 sayılı Kanunla, kız çocuklarına bağlanan aylıkların kesilmesine ilişkin hükümlerde değişiklik yapılarak, sosyal güvenlik kurumlarından gelir veya aylık alanların aylıklarının kesilmesi yönünde değişiklik yapılmıştır. İhtilaf konusu olan 1981 ile Ağustos 2003 tarihleri arasında bağlanan aylıklar, Ağustos 2003 tarihi başlangıç alınarak, kurum tarafından kesilmiştir. Ancak, ihtilafli dönemde hak sahibi olarak sosyal güvenlik kurumlarından aylık aldığı halde, bağlanan ve ödenen aylıklarla ilgili hukukî sorun ortaya çıkmış, diğer taraftan Emekli Sandığı veya Bağ-Kur’dan eşlerinden

Hak sahiplerinin koşulları açısından bakıldığında;

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahipliği için öncelikle, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybetmesi ve İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 veya daha fazla kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken vefat etmesidir (m.20/2). Yani, ölümün iş kazası veya meslek hastalığı sonucu olup olmadığına bakılmaksızın sigortalının herhangi bir sebeple ölmesi halinde hak sahiplerine gelir bağlanacaktır. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50'nin altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalının, iş kazası veya meslek hastalığı dışındaki nedenlerden dolayı ölmesi (m.20/3) durumunda, ölen sigortalının almakta olduğu sürekli iş göremezlik geliri hak sahiplerine gelir olarak bağlanacaktır.

Ölen sigortalının SGK'ya bildirilmemesi, prim ödenmemesi, hak sahiplerinin ölüm gelirine hak kazanmasını engellemez. Ancak 4-b kapsamında sigortalı sayılanların hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için, ölen sigortalının kendi sigortalılığından dolayı, genel sağlık sigortası dahil, pirim ve pirime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması zorunludur (m.20/4). Bundan dolayı, hak sahibi çocuklardan 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını ve yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmayanların, 4-a kapsamında sigortalı sayılmaları, kendilerine gelir bağlanmasına engel oluşturmayacaktır.

5510 sayılı kanuna göre (md. 55) bağlanan gelirler, her yılın Ocak ve Temmuz ödeme tarihlerinden geçerli olmak üzere, bir önceki altı aylık döneme göre Türkiye İstatistik

---

dolayı ölüm aylığı almaları nedeniyle kurumca aylıkları kesilen kız çocuklarının mağduriyeti söz konusu olmuştur. Sayın milletvekilleri, bu kanun teklifi, dört hususu içermektedir. Birinci husus, 1981 yılı ile Ağustos 2003 arasında kurumca kız çocuklarına bağlanan ve ödenen, ancak, bu kişilerin hak sahibi olarak sosyal güvenlik kurumlarından gelir veya aylık almaları nedeniyle ihtilaf konusu olan aylıkların geri alınmaması yönündeki düzenlemeyle, kız çocukları aleyhine oluşan bu hukukî ihtilaf kaldırılmaktadır. Ağustos 2003'ten sonra bağlanan, ancak, Emekli Sandığı veya Bağ-Kur'dan hak sahibi olarak eşlerinden veya diğer yakınlarından dolayı aylık almaları nedeniyle kesilen aylıkların kesilme tarihleri itibarıyla tekrar başlatılması, hak sahiplerinden tahsil edilmiş olan tutarların aynen iade edilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, Emekli Sandığı veya Bağ-Kur'dan eşleri ya da diğer yakınlarından dolayı aylık almaları nedeniyle Ağustos 2003'ten sonra kurumca aylık talepleri reddedilen hak sahibi kız çocuklarına da aylıklarının bağlanması öngörülmektedir, hak sahibi kız çocuklarının mağduriyetleri önlenmektedir. İkinci husus, yine, Ağustos 2003 öncesinde hak sahibi ana ve babalara bağlanan, ancak, kendi çalışmalarından dolayı SSK, Emekli Sandığı veya Bağ-Kur'dan yaşlılık ya da emekli aylığı aldıklarının tespit edilmesi nedeniyle ölüm aylıkları kesilenlerden, mağduriyetlerine neden olunmaması bakımından, kurumca ödenen tutarın geri alınmaması öngörülmektedir. Üçüncü husus, 4447 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, 1.1.2000 tarihinden önce işten ayrılan, fakat, 2000 yılından sonra çalışması bulunmayan sigortalıların aylıklarının hesaplamasıyla ilgili değerlendirme yanlılığı, yaklaşık 14 000 kurum emeklisinin mağduriyetine neden olmuştur. Bu düzenlemeyle bu mağduriyet giderilmektedir”.

(<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=14945&BaslangicSayfa=48&BitisSayfa=48&Tur=B>)

Kurumu tarafından açıklanan en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranı kadar artırılarak belirlenmiş olacaktır (Güzel, vd., 2021: 427).

İlgili sigortalıya hayatta olduğu dönemde, sürekli iş göremezlik ödeneği kendisine ödenmektedir. Buna karşın, sigortalının ölümü halinde, bu gelir Kanununun öngördüğü koşullar çerçevesinde hak sahiplerine intikal edecektir. Bu durumda, sürekli iş göremezlik gelirin yanı sıra gerekli şartların sağlanması halinde, hak sahiplerine evlenme veya cenaze ödeneği de ödenecektir. Kurum tarafından yapılan bu ödemeler, aynen geçici iş göremezlik ödeneği ve sürekli iş göremezlik geliri gibi, kusuru bulunan işveren veya üçüncü kişilere rücu edilebilecektir hak sahiplerine yapılan ödemelerin de Kurum zararlarına dahil olduğu yönünde bkz. Yarg. 10. HD.'nin 08.12.2016, 15388/14746 sayılı kararı” (Bingöl, 2020: 84).

Bununla birlikte, Ölüm gelirinde, sigortalı ölmemiş de tam sürekli iş göremez hale gelmiş gibi hesaplanan gelir, hak sahiplerine paylaşılır. Dahası, hak sahiplerine, iş kazası sigortasından bağlanan gelirler destekten yoksun kalma tazminatından düşülebilecektir” (Alp, 2017: 80).

İş kazası veya meslek hastalığına bağlı olarak gerçekleşen desteğin sigortalının ölümü halinde geride kalanlara bağlanacak gelirler bakımından, 5510 sayılı Yasa'nın 21. Maddesine göre, “İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.” değerlendirmesi ile “iş kazası sigorta kolundan yapılacak ödemelerin destekten yoksun kalma tazminatından indirileceği sonucu çıkarılmaktadır.”¹³ (Yıldırım, 2020: 99).

Hak sahibi, 5510 sayılı Kanun, m. 3/7'e göre, sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, anne ve babadır.

Kanununun 56. maddesinde ise, yasal olarak hak sahibi olmasına karşın, kendisine gelir veya aylık ödenmeyecek olan kişiler düzenlenmiştir. Buna göre, kendisinden aylık bağlanacak sigortalıyı veya gelir ya da aylık bağlanmış olan sigortalıyı kasten

¹³ “Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından iş kazası veya meslek hastalığı sonucu sigortalının ölümü nedeniyle gelir bağlanması halinde; yapılan ödemeler ve bağlanan gelirin Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesine göre Kurum tarafından rücu edilebilen kısmı belirlenen destekten yoksun kalma zararından indirilecektir.” Yargıtay. 21. H.D. 05.03.2020 T. 2019/5758 E. 2020/1460.

öldürdüğü veya öldürmeye teşebbüs ettiği veya bu Kanun gereğince sürekli iş göremez hale veya malûl duruma getirdiği (5510, m. 56/1, a); kendisinden aylık bağlanacak sigortalıya veya gelir ya da aylık bağlanmamış olan sigortalıya veya hak sahibine karşı ağır bir suç işlediği veya bunlara karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi nedeniyle ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarıldıkları (5510, m. 56/1, b), hususunda kesinleşmiş yargı kararı bulunan kişilere gelir veya aylık ödenmez. Hak sahiplerine gelir bağlanmamasına yönelik bu düzenlemeler, sınırlı olarak sayılmış olup, bu düzenlemenin yorum yoluyla genişletilmesi mümkün değildir (Bingöl, 2020: 84-85).

A. Eşe Gelir Bağlanması ve Oranı

İş kazası meslek hastalığı sonucunda ölen sigortalının dul eşine hesaplanan gelirin %50'si oranında gelir bağlanır. Eğer dul eşin çocuğu yoksa ve 5510 sayılı Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmıyorsa veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması şartıyla gelir bağlama oranı %75 olacaktır. Güzel, Okur, Caniklioglu'na göre, "böyle bir ayırımın isabetli olduğunu söylemek olanaklı değildir. Çünkü asıl olan sigortalının gelirinin hak sahipleri arasında dağılımıdır. Gelir bağlanacak çocuğun bulunmaması halinde dul eşe daha yüksek oranda gelir bağlanması gerekir" (Güzel, vd., 2021: 428). Sigortalının gelir ve ödemelerden yararlanması için muhakkak Türk vatandaşı olması gerekmez. Yabancı uyruklu olsa bile Sosyal Güvenlik Kurumuna bağlı bir işçi olması durumunda ilgili hükümler uygulama alanı bulacaktır. Ölen sigortalının dul eşinin gelire hak kazanmasında evliliğin hem kazandırıcı hem de kaybettirici bir niteliğe sahip olduğu unutulmamalıdır (Ezer, 2021: 152-153; Alp 2017: 81-82).

B. Çocuklara Gelir Bağlanması ve Oranları

Hayatını kaybeden sigortalının çocuklarına ölüm geliri bağlanabilmesi için çocukların cinsiyeti, yaşı, malul olup olmaması, öğrenim durumu ve medeni hali gibi hususlar önem taşımaktadır. 21/03/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun ile hak sahibi çocuklar için yapılan yeni düzenlemelere göre, 27/3/2018 tarihinden itibaren ölüm aylığı bağlanması talebinde bulunan çocuklardan 4/1-(a) kapsamında sigortalı sayılanlara; 18 yaşını, lise ve dengi okullar için 20 yaşını, yükseköğretimde bulunmaları halinde 25 yaşını doldurana kadar aylık bağlanacaktır. Aylık almakta iken 4/1-(a) kapsamında sigortalılığa tabi çalışmaya başlayan hak sahibi çocukların da Kanunda belirtilen yaş ve öğrencilik nitelikleri devam ettiği sürece bağlanan aylıkları kesilmeyecektir.

Çocuklara ilişkin bazı koşullar ise aşağıdaki gibidir (Tuncay-Ekmekçi, 2021: 448; Güzel, vd., 2021: 429-430).

Erkek çocuklara ölüm geliri bağlanabilmesi için;

Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmamaları, Kendi sigortalılıkları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması, öğrenci değilse 18, evli

olup olmadıklarına bakılmaksızın, erkek çocukların yükseköğrenim görmeleri halinde 25 yaşını doldurmamaları, ortaöğrenim görmeleri halinde 20 yaşını doldurmamış olmaları şarttır.

Kız çocuklara ölüm geliri bağlanabilmesi için;

Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmıyor olmaları, Kendi sigortalılıkları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması, kız çocuklarının evli olmamaları veya evli olmakla birlikte sonradan boşanmış veya dul kalmış olmaları şarttır. Kız çocuklarında hak sahibi olma şartları içerisinde erkek çocuklarda olduğu gibi belli yaşlara kadar öğrenim durumu şartı bulunmamaktadır. Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyile fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelirleri kesilir.

Kanuna göre, kız çocuklarının gelire hak kazanmaları ayrı bir kural içermektedir. Diğer koşulların varlığı halinde, yaşları ne olursa olsun, evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kız çocuklar da ölen sigortalıdan dolayı gelire hak kazanacaklardır. (Güzel, vd., 2021: 430).

Malul çocuklara ölüm aylığı bağlanabilmesi için;

Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az %60 oranında yitirdiği tespit edilen kız ve erkek malul çocuklara da evli olup olmadığına, yaşına veya cinsiyetine bakılmaksızın ölüm geliri bağlanır.

C. Anne ve Babaya Gelir Bağlanması ve Oranı

5510 sayılı Kanununun 34 üncü maddesinde “Hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babaya toplam % 25'i oranında; ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın yukarıdaki şartlarla toplam % 25'i, oranında aylık bağlanır” Hükmü söz konusudur. Bu bakımdan, 5510 sayılı Kanununun 20. maddesiyle 34. maddeye atıfta bulunmak suretiyle belirlenen koşullar kapsamında Hak sahibi ana ve babalara ölüm geliri bağlanmış olacaktır.¹⁴

¹⁴ “6552 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanuna eklenen geçici 59 uncu maddede, Soma maden kazasında ölen sigortalıların ana ve babasına ölüm gelir/aylığı bağlanmasında ana ve babalar için 34. maddede belirtilen hak kazanma koşullarından “her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartlarının aranmayacağı öngörülmüştür. Buna

D. Ölüm Geliri İle İlgili 2018/38 ve 2020/15 Sayılı Genelgelere Dikkati Çeken Hususlar

1. Ölüm Gelirinin Hesaplanması

Ölüm gelirleri, ölüm tarihi 2008/Ekim ay başından (özel sektör için 1/10/2008 (dahil), kamu için 15/10/2008 (dahil)) sonra olan sigortalılardan, ölüm gelirinin hesabına esas **son takvim ayı**; 2008/Ekim ve öncesi olan;

4/1-(a) sigortalıları için, 506 sayılı Kanun hükümleri,

4/1-(b) sigortalıları için gelirin hesaplanmasında Kanun hükümleri, son takvim ayı itibariyle hesaplanan gelirin gelir başlangıç tarihine taşınmasında ise, Kanunun yürürlük tarihine kadar 1479 sayılı Kanuna göre bağlanan aylıklara uygulanan artış oranı,

- 2008/Ekim (dahil) sonrası olan 4/1-(a) ve 4/1-(b) sigortalıları için Kanun hükümleri, uygulanmak suretiyle hesaplanacaktır.

Kanuna göre ölüm gelirinin hesaplanması; sigortalının ölüm nedeninin iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmaması ile sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen sigortalıların sürekli iş göremezlik derecelerine göre farklılık göstermektedir. Buna göre;

- İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen,

- Meslekte kazanma gücünü %50 (dahil)'den daha fazla oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri almakta iken (ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığına bakılmaksızın) ölen,

- Meslekte kazanma gücünü %50'den daha az oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen ve ölüm nedeni geçirdiği iş kazası ve meslek hastalığına bağlı olan, sigortalının,

GK x 30 x %70 veya kısaca **GK x 21** formüllerine göre hesaplanacak geliri,

---

göre, anılan sigortalıların ana ve babalarına ölüm gelir/aylığı bağlanırken ana ve babanın 65 yaşın altında olması halinde artan hisse olup olmadığına bakılacaktır. Bunun dışında; Ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisse, Her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirin asgari ücretin net tutarından daha az olması, diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması, şartları aranmayacaktır". 98547999/891 sayılı 28/10/2014 tarihli, **6552 sayılı Kanunla 4/1-(a) Sigortalılarına İlişkin Tahsis Uygulamalarında Yapılan Değişiklikler**. 2014/29 Genelge (SGK Emeklilik hizmetleri genel müdürlüğü).

Meslekte kazanma gücünü %50'den daha az oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri almakta iken iş kazası ve meslek hastalığına bağlı olmayan nedenlerle ölen sigortalının, almakta olduğu geliri, Kanunun 34. maddesi hükümlerine göre hak sahiplerine paylaşılacaktır.

Meslekte kazanma gücü kaybı %50'nin altında iken ölen sigortalıların ölüm nedeni ile ilgili araştırmanın zaman alacak olması nedeniyle, hak sahiplerinin mağduriyetlerine meydan verilmemesi için öncelikle sigortalının geliri hak sahiplerine hisseleri oranında ölüm geliri olarak paylaşılacak, araştırma sonucuna göre düzeltme işlemi yapılacaktır. Meslekte kazanma gücünü %50'den daha az oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen ve ölüm nedeni iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmayan sigortalının hak sahiplerine paylaşılacak gelirinde; sigortalının sürekli iş göremezlik derecesi ile gelirinden yapılan artırım ve indirimler dikkate alınacaktır. Sigortalının gelirinin yarımından ödenmesi halinde, ölümünden sonra hak sahiplerinin tek dosyadan gelir almaları halinde yarım olan geliri tam olarak hesaplanacaktır.

Meslekte kazanma gücünü % 50'den daha az oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen ve ölüm nedeni iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmayan 4/1-(a) sigortalısının birden fazla dosyadan gelir/aylık alması nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri yarım (Y) ve (S) kodlu olarak ödenirken, hak sahipleri yönünden dosya sayısının bire inmesi halinde, ölen sigortalının iş göremezlik geliri tama yükseltilecek, ayrıca (S) kodu kaldırılıp alt sınır aylığı uygulanmak suretiyle yeniden hesaplanacaktır. Hesaplanan bu gelir hak sahiplerine hisselerine göre paylaşılacaktır.

4/1-(b) sigortalısının birden fazla dosyadan gelir/aylık alması nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri yarım (Y kodlu) olarak ödenirken, hak sahipleri yönünden dosya sayısının bire inmesi halinde, gelir tama yükseltilecek ve hak sahiplerine tam gelir üzerinden paylaşılacaktır.

2. Ölüm Geliri İşlemlerinde Ölüm Nedeninin Belirlenmesi Usul ve Esasları ile Ölüm Geliri Bağlanacak Sigortalı Dosyasında Bulunması Gereken Belgeler

Meslekte kazanma gücünü %50'den daha az oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri almakta iken iş kazası ve meslek hastalığına bağlı olmayan nedenlerle ölen sigortalıların hak sahiplerinin, gelir bağlama işlemleri yapılırken, hak sahiplerinden; ölen sigortalının ölüm belgesi ve varsa ölüm nedenini bildiren ve ilgili makamlarca düzenlenen onaylı ölüm tutanağı, defin ruhsatı, otopsi raporu ile sigortalının ölüm tarihine yakın takip edildiği ya da tedavi gördüğü hastanelerden alınacak hasta dosyası, P.A akciğer grafisi ve diğer tıbbi belgeler ile hastalığın seyrine dair epikrizlerin temin edilerek, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı tahsis dosyasının;

- Ünitelerinde olması halinde, söz konusu belgelerin iş kazası veya meslek hastalığı dosyası ile birlikte,
- Bir başka ünite de olması halinde, söz konusu belgelerin ölüm geliri bağlayacak üniteye intikal ettirilerek, ölüm geliri bağlayacak ünite tarafından iş kazası veya meslek hastalığı dosyası ile birlikte, ölüm nedeninin geçirdiği iş kazasına veya tutulduğu meslek hastalığına bağlı olup olmadığının tespiti için Kurum sağlık kuruluna gönderilecektir.

Sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen sigortalıların; ölüm sebebini bildiren ölüm belgesi, ilgili makamlarca düzenlenen onaylı ölüm tutanağı, defin ruhsatı, gömme izin kağıdı, ölü muayene zabıt varakası, otopsi raporu veya doktor raporu gibi belgelerin temininin imkansız olduğu hallerde sigortalının ölümünden önce sürekli iş göremezliğine esas iş kazası veya meslek hastalığı dışında başka bir kaza geçirip geçirmediği ya da başka bir hastalığa yakalanıp yakalanmadığının mahallinde tahkiki Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurları aracılığıyla yaptırılacaktır. Ancak sigortalının kesin ölüm sebebine ilişkin karar, bu belgeler ile sigortalının dosyasının tetkiki sonucunda Kurum sağlık kurulunca verilecektir.

Geçirdiği iş kazası veya tutulduğu meslek hastalığı sonucu tedavi görmekte iken vefat eden sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin tespiti ile ölüm nedeninin geçirdiği iş kazasına veya tutulduğu meslek hastalığına bağlı olup olmadığının tespitine ilişkin belgeler tedavi gördüğü hastaneden istenecek ve ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığına ilişkin karar, bu belgeler ile sigortalının dosyasının tetkiki sonucunda Kurum sağlık kurulunca verilecektir.

Sürekli iş göremezlik derecesi tespit edilmiş ve/veya sürekli iş göremezlik geliri alan sigortalıların ölümünün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığının tespiti için ölüm ve sürekli iş göremezlik geliri dosyaları birleştirilerek, meslek hastalığına ilişkin ölüm sebebini tespitinin yapılabilmesi için ise ilgili hastanelerden hasta/sigortalı dosyası temin edilerek Kurum sağlık kuruluna gönderilecektir.

Ölüm nedeni ile ilgili Kurum sağlık kurulunca “ölüm nedeninin geçirdiği iş kazasına/tutulduğu meslek hastalığına bağlı olup olmadığına karar verilemeyeceği” kararı verildiğinde ölüm nedeninin iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olduğu tespit edilemediğinden, hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmayacaktır.

3. 2008/Ekim Öncesi Ölen ve SİD Oranı %50'nin Altında Olup Ölüm Nedeni İş Kazası ve Meslek Hastalığına Bağlı Olmayan Sigortalıların Hak Sahiplerine Yapılacak İşlemler

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğine 5/12/2017 tarihinde eklenen geçici 36. maddesi uyarınca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken

Kanunun yürürlük tarihinden önce ölen sigortalıların, ölümünün geçirdiği iş kazası veya tutulduğu meslek hastalığına bağlı olmaması nedeniyle gelir bağlanmamış hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması imkânı getirilmiştir.

Buna göre;

- 5/12/2017 tarihinden sonra söz konusu haktan yararlanmak için talepte bulunacak sigortalıların hak sahipleri sosyal güvenlik il müdürlükleri/sosyal güvenlik merkezlerine müracaat edecektir.

- Hak sahiplerine bağlanacak gelir hesabında; sigortalıya ölüm tarihinde ödenen sürekli iş göremezlik geliri, ölüm tarihinden itibaren sürekli iş göremezlik gelirine yapılan artışlar ve alt sınır kontrolleri dikkate alınarak 2008/Ekim ay başına taşınacak, hak sahiplerine Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla paylaşılacak, paylaştırılan tutarlar bu tarihten sonra Kanuna göre alt sınır uygulanmadan ve seyyanen zamlara ilişkin kurallar esas alınarak ölüm geliri başlangıç tarihine taşınacaktır.

- Yönetmelik 5/12/2017 tarihinde yürürlüğe girdiğinden Kanunun 34. maddesine istinaden hak sahipliği koşulları ile Kanunun 97. maddesine istinaden zamanaşımı hükümleri 5/12/2017 tarihi itibarıyla değerlendirilecektir.

- Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce (5/12/2017) ölüm geliri talebinde bulunan ancak, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü % 50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken Kanunun yürürlük tarihinden önce ölen ve ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmaması nedeniyle talepleri reddedilen hak sahiplerinden konuyu yargıya intikal ettirenlerin, söz konusu davalarından feragat etmeleri ve Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonra yeniden talepte bulunmaları halinde ölüm gelirleri bağlanacaktır.

- Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce (5/12/2017) ölüm geliri talebinde bulunan ancak, talepleri reddedilmemiş hak sahiplerinden yeniden talep alınmaksızın ölüm gelirleri 5/12/2017 tarihini takip eden ay başından itibaren başlatılacaktır¹⁵.

---

¹⁵ **Örnek:**1/5/2006 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu meslekte kazanma gücünü %20 oranında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken 1/1/2008 tarihinde vefat eden sigortalının hak sahiplerine ölüm tarihinde uygulanan 506 sayılı Kanun hükümleri gereğince ölümünün geçirdiği iş kazasına bağlı olmaması nedeniyle gelir bağlanmamıştır. Ancak, hak sahibi eş ve çocuğun Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonra 1/2/2018 tarihinde yeniden talepte bulunması ve Kanunun 34. maddesine göre hak sahibi niteliği taşıması halinde, Yönetmeliğin yürürlük tarihini (5/12/2017) takip eden ay başı olan 1/1/2018 tarihinden itibaren hak sahiplerine ölüm geliri bağlanacaktır. Hak sahiplerine bağlanacak gelir, sigortalıya 1/5/2006 tarihinde ödenen sürekli iş göremezlik gelirinin, ölüm tarihinden itibaren sürekli iş göremezlik gelirine yapılan artışlar ve alt sınır kontrolleri dikkate alınarak 1/10/2008 tarihine taşınması, bu tarih itibarıyla hak sahiplerine paylaşılması ve paylaştırılan tutarların bu tarihten sonra Kanuna göre alt sınır uygulanmadan ve seyyanen zamlara ilişkin kurallar esas alınarak 1/1/2018 tarihine taşınması suretiyle hesaplanacaktır. **2014/29 Genelge.**

Ölüm Geliri Dosyalarının Tasnifi

4/1-(a) sigortalıları için sürekli iş göremezlik geliri dosyası ile ölüm geliri dosyalarında; 4/1-(b) sigortalıları için ise sigortalı dosyasında bulunması gereken belgeler ile bunların tasnif sırası aşağıda belirtilmiştir.

Ölüm Geliri Dosyalarının Tasnifi ve Dosyalarda Bulunması Gereken Belgeler;

Nüfus kayıt örneği, sağlık kurulu raporu ve Kurum sağlık kurulunun kararı (malul çocuklar için), gerekli görülmesi halinde öğrenci belgesi, Genelge ekinde (Ek-2) yer alan Gelir/Aylık/Ödenek Talep Belgesi, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından düzenlenen tahkikat raporu, tutanak ve ekleri, sigortalının geçirdiği iş kazası veya tutulduğu meslek hastalığı sonucu mu, yoksa başka bir nedenle mi öldüğünü belirtir ölüm tutanağı, defin ruhsatı, gömme izin kağıdı, ölü muayene zabıt varakası, otopsi veya doktor raporundan biri, iş kazası ve meslek hastalığı bildirim formu, dilekçeler, yazışmalar ve peşin sermaye değeri tabloları.

Buna göre, 7194 ve 7226 sayılı kanunlar ile emeklilik mevzuatında yapılan söz konusu düzenlemeler gereğince 6/11/2018 tarihli ve 2018/38 sayılı Genelgede yapılan değişikliklerde dikkati çeken hususlardan biri, Kısım/İkinci Bölüm “Alt Sınır Aylıkları” başlığı altına “5. Kanunun Ek 19’uncu maddesine Göre Yapılacak İşlemler” alt başlığı açıklamaları ile birlikte eklenmiştir.

“5. Kanunun Ek 19’uncu maddesine Göre Yapılacak İşlemler”, 18/1/2019 tarihli 30659 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe giren **7161 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun** 42. maddesi ile yayımı tarihini takip eden ödeme dönemi olan 2019 yılı Şubat ayı ödeme döneminden itibaren uygulanmak üzere Kanuna ek 19 uncu madde eklenmiş olup, bu madde; Kapsamında, **ölüm geliri alanların gelir ödemelerinin bu madde kapsamda yükseltilmeyeceği ifade edilmektedir.**

4. Gelirlerin Birleşmesi

Ölüm geliri ile ilgili diğer değerlendirme, 5510 sayılı kanunun 54. maddesinde ele alınan gelirlerin birleşmesidir. 54. maddeye göre, sürekli iş göremezlik geliriyle birlikte ölen eşinden dolayı da gelire hak kazanan eşe her iki geliri, Ana ve babadan ayrı ayrı gelire hak kazananlara, yüksek olan gelirin tamamı, az olanın yarısı, Birden fazla çocuğundan gelire hak kazanan ana ve babaya, en fazla ödemeye imkân veren ilk iki dosyadan yüksek olan gelirin tamamı, düşük olan gelirin yarısı, Hem eşinden, hem de ana ve/veya babasından ölüm gelirine hak kazananlara, tercihinin göre eşinden ya da ana ve/veya babasından bağlanacak geliri, Evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi durumunda sonraki eşinden de gelire hak kazananlara tercih ettiği geliri bağlanmış olacaktır (Korkusuz ve Uğur, 2022: 286; Balcı 2019: 117-118; Ekin, 2016: 94-125).

5. Ölüm Gelirinin Bağlanması Halinde Sorumluluk ve Rücu

5510 sayılı SSGSS kanununun 21., 23. ve 76. maddeleri ile SSİY 45. maddesinde İş kazaları ve meslek hastalıkları bakımından işverenin, kurumun ve üçüncü kişiler için sorumluluk ve rücu söz konusudur. “Kanunun 21. Maddesinin öngördüğü, genel hukuk ilkelerinden ayrı bir hukuksal temele dayalı, sosyal sigortalar hukukuna özgü sorumluluk esaslıdır. Bu sorumluluk türü iş kazası ya da meslek hastalığının oluşumunda işverenin kanunda belirtilen davranışlarının etken olması temeline dayanmaktadır” (Güzel, vd., 2021: 434).

Aslında, “İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle Kuruma rücu hakkı tanınmasının esas nedeni işverenleri iş sağlığı ve güvenliği konusunda gerekli ve bütün önlemleri almaya teşvik etmektir. SGK’ye rücu hakkı tanınmasının bir diğer amacı da iş kazası geçiren veya meslek hastalığına uğrayan sigortalıya veya ölüm halinde hak sahiplerine yaptığı parasal yardım neticesinde Kurumun malvarlığında meydana gelen azalmanın giderilmesidir” (Soy, 2020: 109).

Bununla birlikte, “5510 sayılı Kanuna göre üçüncü kişinin eylemi sonucu ölüm bir iş kazası niteliği taşıyorsa bu durumda hak sahiplerine koşulların varlığı halinde, yani ölüm aylığı bağlanması için gerekli prim gün sayısı ya da sigortalılık süresinin mevcut olması halinde ölüm gelirinin yanında ölüm aylığı da bağlanacaktır. Gerçekten 5510 sayılı Kanun m. 54/1, (c) hükmü uyarınca, “Malullük, yaşlılık, ölüm sigortaları ve vazife malullüğü ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık veya gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı, eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır”. Dolayısıyla bu ihtimalde hak sahiplerine hem ölüm sigortasından ölüm aylığı hem de iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolundan ölüm geliri bağlanabilecektir. Bu durumda bağlanan ölüm aylığının rücuu açısından üçüncü kişinin kasti eylemi aranırken, bağlanan ölüm geliri açısından ise kast dışındaki diğer kusur halleri yeterli olacaktır. Zira 5510 sayılı Kanun m. 21/4 hükmü uyarınca iş kazası üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir. Görüldüğü gibi m. 21/4 hükmü uyarınca üçüncü kişiye rücuda kast gerekli olmayıp, üçüncü kişinin genel olarak kusurlu olması gerekli ve yeterlidir. Bu nedenle üçüncü kişiye rücu edilen tutarın kaynağının ölüm aylığı mı yoksa ölüm geliri mi olduğunun belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak bu belirlemeden sonra olayda kastın mı aranacağı yoksa diğer kusurluluk hallerinin

varlığının yeterli olup olmayacağı söylenebilecektir”¹⁶ (Caniklioğlu ve Kovancı, 2022: 482).

6. Gelir Bağlanmayacak Haller

5510 sayılı Kanununun 56. maddesine göre, (Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/36 md.) Ölen sigortalının hak sahiplerinden;

a) Kendisinden aylık bağlanacak sigortalıyı veya gelir ya da aylık bağlanmış olan sigortalıyı kasten öldürdüğü veya öldürmeye teşebbüs ettiği veya bu Kanun gereğince sürekli iş göremez hale veya malûl duruma getirdiği,

b) Kendisinden aylık bağlanacak sigortalıya veya gelir ya da aylık bağlanmamış olan sigortalıya veya hak sahibine karşı ağır bir suç işlediği veya bunlara karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi nedeniyle ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarıldıkları, hususunda kesinleşmiş yargı kararı bulunan kişilere gelir veya aylık ödenmez. Ödenmiş bulunan gelir ve aylıklar, 96. madde hükümlerine göre geri alınır. Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyile fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelir ve aylıkları kesilir. Bu kişilere ödenmiş olan tutarlar, 96. madde hükümlerine göre geri alınır.

7. Evlenme Ödeneği

Evlenmelerinden dolayı, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde 5510 sayılı Kanununun 37/1 maddesine göre almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenir. İki yıllık sürenin başlangıcı ise evlenme ödeneği alan hak sahibinin gelirinin kesildiği tarihtir. Zira kanunda evlenme ödeneği alan hak sahibinin gelirinin kesildiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde yeniden hak sahibi olması halinde iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir bağlanmayacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu süre içerisinde tekrar gelire hak kazanamasa da genel sağlık sigortasından yararlanır (5510 60/1). Böylelikle kız çocuklarına evlenme ödeneği verileceği gibi bu ödenek, annelerinden dolayı kendilerine gelir bağlanmış kız çocuklarının evlenmeleri durumunda da verilecektir. Kız çocuk malul ise geliri kesilmeyeceğinden kendisine evlenme ödeneği de verilmeyecektir (Güzel, vd., 2021: 432).

---

¹⁶ Ayrıca bkz. “Yargıtay 10. Hukuk Dairesi de verdiği bir kararda, direksiyon hakimiyetini kaybetmesi nedeniyle kullandığı aracın devrilmesiyle meydana gelen trafik kazası sonucu sigortalının ölümüne neden olan davalı üçüncü kişinin eyleminde Kurumun rücu hakkının var olması için şart olan kast unsuru bulunmadığının belirgin olması karşısında, kazanın iş kazası olup olmadığı, sigortalının hak sahiplerine ölüm aylığı mı yoksa trafik iş kazasından dolayı gelir mi bağlandığının belirlenmesi gerektiğine hükmetmiştir, Yargıtay 10 HD, E 2016/12264 K 2019/456, 29.1.2019. Aynı yönde Yargıtay 10 HD, E 2016/13575 K 2019/452, 29.1.2019; Yargıtay 10 HD, E 2015/24171 K 2017/8400, 28.11.2017 Erişim Tarihi 1 Şubat 2022.”

Tablo 1: 2014 – 2021 Yılları 4/1-a ile 4/1-b Kapsamında Evlenme Ödeneği Yardımı Yapılan Kişi Sayısı ve Yapılan Ödeme Miktarı

Yıl	4/1-a		4/1-b	
	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)
2014	13.053	110.115.714,16	5.451	30.414.630
2015	14.646	115.716.921	5.779	32.215.540
2016	14.472	138.843.560	5.383	36.700.789
2017	12.304	172.819.987	5.875	43.376.878
2018	12.377	222.384.486	5.684	47.639.053
2019	12.150	219.112.802	5.285	55.635.260
2020	10.154	190.311.843	4.632	53.559.054
2021	14.714	258.273.258	5.713	72.125.811
Toplam	100.870	1.427.578.571.16	43.802	371.667.015

Kaynak: SGK Faaliyet Raporları, 2014-2021,

Tablo 1’de SGK yıllık faaliyet raporları projeksiyonunda 2014- 2021 yılları arasında evlenme ödeneği yardımı yapılan hak sahiplerine ve SGK tarafından yapılan ödeme miktarlarına ilişkin sayısal verilere yer verilmiştir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde ilgili yıllar arasında 4-a kapsamında evlenme ödeneğinden yararlanan kız çocuklarının sayısının ve ödeme miktarlarının 4-b kapsamında yararlananlara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca 4-a ve 4-b kapsamında ödeme yapılan kız çocuklarının yıl bazında ciddi artışlar görülmemektedir.

8. Cenaze Ödeneği

5510 sayılı Kanun’un 20. maddesinin son fıkrası uyarınca, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle ölen sigortalının hak sahiplerine Kanun’un 37/3. maddesine göre cenaze ödeneği verilir. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödenir. Cenaze ödeneği, sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir. Cenaze ödeneğinin üçüncü fıkrada sayılanlara ödenememesi ve sigortalının cenazesinin gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırılması durumunda, üçüncü fıkrada belirtilen tutarı geçmemek üzere belgelere dayanan masraflar, masrafı yapan gerçek veya tüzel kişilere ödenir. Ancak cenaze, bahsi geçen yakınlar tarafından değil; gerçek veya tüzel üçüncü kişiler tarafından kaldırılmışsa, bu kişilerin yaptıkları belgelere dayanan masraflar, cenaze ödeneğinin tam miktarını geçmemek üzere kendilerine ödenir (Güzel, vd., 2021: 425; Korkusuz ve Uğur, 2022: 280; Kara, 2019: 147).

Tablo 2: 2014 – 2021 Yılları 4/1-a ile 4/1-b Kapsamında Cenaze Ödeneği Yardımı Yapılan Kişi Sayısı ve Ödeme Miktarı

Yıl	4/1-a		4/1-b	
	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı
2014	19.186	7.961.799	***	15.468.641
2015	75.866	33.671.603	44.227	19.389.528
2016	66.098	31.875.464	43.417	20.771.111
2017	91.330	47.919.273	42.808	22.363.947
2018	94.507	55.899.644	42.481	24.654.395
2019	114.438	80.076.307	48.340	33.738.721
2020	152.259	99.245.193	56.239	44.552.963
2021	203.073	128.347.135	63.034	56.386.770
Toplam	816.757	484.996.418	340.546	237.326.076

*** 2014 yılına ait SGK faaliyet raporunda kişi sayısına ilişkin verilerde hatalı veri paylaşımı yapıldığı fark edilmiştir.

Kaynak: SGK Faaliyet Raporları, 2014-2021,

Tablo 2 'de ise 2014-2021 yılları verileri incelendiğinde 4-a cenaze ödeneği alan hak sahipleri ve ödeme miktarına bakıldığında 2014 yılı ile 2015 yılları arasında ciddi bir artış olduğu dikkati çekmektedir. 4/1-b kapsamında elde edilen verilerde hak sahipleri ve ödeme miktarı arasında yıllar itibariyle ciddi uçurumlar olmayacak bir artış olduğu söylenebilir.

9. Sonuç

Ölüm ve ölüm geliri ile sigortalılık açısından hak sahipliği ve hak sahiplerine yapılan yardımlar sosyal güvenlikte önemli kavram ve uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürekli tam ya da kısmi iş göremezlik geliri almaktayken veya iş kazası ve meslek hastalığı tedavisi devam etmekte iken ölen sigortalıların hak sahiplerine bağlanan ölüm geliri geride kalanlar için önem arz ettiği bilinmektedir. Kuşkusuz, ölüm, sosyal güvenlik açısından hem kısa vadeli hem de uzun vadeli riskler kapsamında değerlendirilen, aslında eş, çocuk, anne ve baba açısından yani hak sahipliği bağlamında geride kalan aile üyeleri için dikkate değer bir uygulamadır. Açıkçası, hak sahipleri sigortalı hayatta iken aldıkları desteği sigortalının vefatı sonrasında da sosyal güvenlik sisteminin yardımı ile sürdürecekları muhakkaktır. Bundan dolayı geride kalanlar açısından ölüm gelirinin dikkate değer bir uygulama olarak varlığı devam etmelidir.

Bilindiği gibi, ilgili sigortalıya hayatta olduğu dönemde, sürekli iş göremezlik ödeneği kendisine ödenmektedir. Buna karşın, sigortalının ölümü halinde, bu gelir Kanunun öngördüğü koşullar çerçevesinde hak sahiplerine intikal edecektir. Yıllar itibariyle ölüm geliri, evlenme ve cenaze ödeneklerinin hem 4-a hem de 4-b açısından aktarılan kişi sayısı sosyal güvenlik kurumu istatistiklerinden de görülmektedir. Bu durumda,

sürekli iş göremezlik gelirin yanı sıra gerekli şartların sağlanması halinde, hak sahiplerine evlenme veya cenaze ödeneği de ödenecektir. Ayrıca, kurum tarafından yapılan bu ödemeler, kusuru bulunan işveren veya üçüncü kişilere rücu edilebilecektir.

KAYNAKÇA

ALP, N. S. (2017). 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Rücu Davaları (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

ALPER, Y. (2020). Sosyal Sigortalar Hukuku, 11. Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa.

ARICI, K. (2022). Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, 2. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.

AYDIN, M. A. (2009). Sosyal Güvenlik Hakkı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), Konya.

BALCI, M. (2019). Ölüm Gelir ve Aylıkları, Bağlanması, Kesilmesi, Geri Alınması, Birleştirilmesi, Haczi, Yetkin Yayınları, Ankara.

BALCI, M. (2011). “Hak Sahibi Ana ve Babanın Ölüm Aylığı ile ilgili Sorunlar”, Sicil Dergisi. Haziran 2011. 147-154.

BİNGÖL, S. (2020). İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

CANIKLIOĞLU, N. (2006). Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri. Çalışma ve Toplum, Ekonomi ve Hukuk Dergisi. 50-92.

CANIKLIOĞLU, N., KOVANCI, N. (2022) “5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun Ölüm Sigortası Kapsamında Üçüncü Kişilere Rücuunda “Kast” Şartının İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 28, Sayı 1, Haziran 2022, MÜHF-HAD ISSN: 2529-0142, 466-488, DOI:10.33433/maruhad.1098174.

EKİN, A. (2016). “Zorunlu Sigortalılık İlkesi Kapsamında Sigortalılık Hallerinin Çakışması ile Gelir ve Aylıkların Birleşmesi”, Sosyal Güvenlik Dergisi, 6 (1), 94-125.

EZER, B. (2021). Kişisel Durum Değişikliklerinin Sosyal Güvenlik Hukukundaki Etkileri, Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları-65 Ankara.

GÜZEL, A., OKUR, A. R., CANIKLİOĞLU, N., (2021). Sosyal Güvenlik Hukuku, Yenilenmiş 19. Bası, Beta, Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

<https://www.haberturk.com/sehit-madencilerin-ailelerine-destek-kapsami-genisliyor-3533048-ekonomi> 27.10.2022 (Erişim Tarihi: 26.11.2022).

<https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/2eb7ca77-da9a-4c74-8cc1-de9d9c9490a1/Olum-Geliri-2022-05-13-09-03-08> (Erişim Tarihi: 26.11.2022).

<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=14945&BaslangicSayfa=48&BitisSayfa=48&Tur=B> (Erişim Tarihi: 27.11.2022).

<https://www.meslek Hastaligi.net/koronavirusten-olen-bir-saglikcinin-ailesine-ilk-kez-olum-geliri-baglandi/> (Erişim Tarihi: 24.11.2022).

<https://saglikdunyasidergisi.com/haber/covid-19-meslek-hastaligi-sayildi-9251.html> (Erişim Tarihi: 28.11.2022).

KARA, T. (2019). İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Ölüm, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

KARAAHMETOĞLU, A. (2021). “Sosyal Güvenlik Sisteminde İş Kazasına Uğrayan Sigortalıya ve Sigortalının Ölümü Halinde Hak Sahiplerine Tanınan Haklar”. Journal of Social Policy Conferences, 81, 213-244. <https://doi.org/10.26650/jspc.2021.81.876998>, s.234. (Erişim Tarihi: 27.11.2022).

KARADENİZ, O. (2012). “Dünya’da ve Türkiye’de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Koruma Yetersizliği”, Çalışma ve Toplum, Ekonomi ve Hukuk Dergisi 3, 15-75.

KORKUSUZ, R., UĞUR, S. (2022). Sosyal Güvenlik Hukuku, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 8. Baskı, Ekin Basım, Yayım ve Dağıtım, Bursa.

SGK Yıllık İstatistikleri 2012-2021 Yılları Arası.

SOY, M. (2020). Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Kısa Vadeli Sigorta Kolları ve AB Ülkeleri ile Karşılaştırma: Almanya, Birleşik Krallık ve İsveç Örnekleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

ŞAKAR, M. (2014). Sosyal Sigortalar Uygulaması, Beta Yayınları, İstanbul.

TUNCAY, A. C., EKMEKÇİ, Ö., (2021). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 21. Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

YILDIRIM, H. B. (2020). Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan.